

DR. KOVÁCS PÁL
MEGYEI KÖNYVTÁR ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR

Kisfaludy Károly Könyvtár • 9021 Győr, Baross Gábor u. 4. • Telefon: 96/328-022

Városmonográfia műhelynap Győrben

DR. HORVÁTH GÉZA

2017. március 13-án, ezen a rangos konferencián Győr város alpolgármestere, *Fekete Dávid* köszöntötte a megjelent mintegy félszáz érdeklődőt, meghívottat. Megnyitójában jó tanácskozást kívánt, továbbá hasznos módszertani segítséget azok számára, akik monográfia-írásra vállalkoznak.

Gyáni Gábor nagy tetszést aratott „**A várostörténeti kutatások új irányai**” című előadásával, amely részben historiográfiai, részben problémaorientált megközelítésű volt. Az akadémikus azt boncolgatta, mik a

lehetőségek, és milyen utak követhetők egy korszerű várostörténeti monográfia megalkotásakor.

A várostörténet kialakulása a dualizmus korára tehető, az ezt követő polgárosodás és piacgazdaság alapján indult el. A XIX. század második felétől kezdődően a helytörténet a politika és az államtörténet mellett periférikus szerepet játszott, egyfajta helytörténet-írást képviselt. Munkamegosztás, hierarchikus viszony alakult ki az országos és a helyi történetírás között. E vonulatba illeszkedik *Vörös Károly*: „Városépítés Győrben, a dualizmus korában” című munkája. Valamivel 1945 előtt kezdődő folyamat volt az országos történetírás nyitása a város jelenségei iránt. Ez főként

Mályusz Elemér, Hajnal István munkásságában figyelhető meg. A marxista történetírás az 1950-es évektől 1989-ig *Szűcs Jenő, Gyimesi Sándor Bácskai Vera, Kubinyi András* művei révén reprezentált.

1990-től szemléleti megújulás tapasztalható, koncentrált foglalkozás kezdődött a városokkal. Magasabb szintre emelt kutatások indultak például kvantitatív eszközökkel. Az összehasonlító várostörténet-írás kialakulása is ekkora tehető, ami kiemelte a helytörténet-írásból, és a makrotörténelem részévé tette.

Új jelenségek a problémaközpontú megközelítés, a mikrotörténet-írás, az antropológiai történetírás és a városiasodás. Melyek a városteremtő erők? Miként megy végbe a vagyoni felhalmozódás? Hogyan lesz ettől más egy település? A virilis kutatások megjelenése és *Szakály Gyula* művei említhetők e téren. Győr esetében a kereskedelmi tőke, a nagypolgárság specifikus városalakító szerepe kiemelkedő. *Tóth Zoltán* szekszárdi kutatásai révén a személyekig lehatoló végrendelet-kutatások, a rész és egész dialektikus vizsgálata is ide tartozik. Újabb módszertani megközelítés a piac központi funkcióinak mérése, az áruforgalom szerepe a környék integrálásában. Az 1990 utáni művek mindig funkciókat vizsgálnak: migrációs funkció, iskolaváros funkció, nagyvárosi funkció, továbbá az egész országra kiterjedő funkciók, pl. főváros, stb.

A következőkben felsorolunk lehetséges utakat és szempontokat, amelyeket ötvözni szükséges; együtt kell érvényesíteni egy városmonográfia elkészítésekor.

- Városbiográfia készítése.

- Városhálózat-kutatás, összehasonlító várostörténet-írás, melynek célja a települési fejlettségi rangsor felállítása pl. intézményi ellátottság és több más szempont figyelembevételével.
- Specifikusan a helyhez kapcsolódó mélyfeltárás.
- Ne kövessük az olvashatatlanul nagy munkák útját! (Szeged, Debrecen példája)
- Célszerű keverni a lehetséges megközelítési szempontokat, ne csak a lineáris történetírást alkalmazzuk!

Mitől város egy település?

- Demográfiai szempont, lokalitás minősége, jogi státusz,
- Mennyire agrár-, ipari vagy kereskedelmi orientáltaságú a település,
- A kulturális arculat is fontos,
- Nyitottság – zártság perspektívájában értelmezhető – e a modern kori város?

Ezt követően *Kaposi Zoltán* professzor a **pécsi és nagykanizsai várostörténeti kutatások gyakorlati – módszertani tapasztalatairól** szólt. Rámutatott arra, hogy hosszú távon mire érdemes figyelni egy ilyen léptékű munkánál. Előrebocsájtotta: a sikert nemcsak szakmai, de külső feltételek is jelentősen meghatározhatják.

Tisztázandó szempontok egy monografikus vállalkozás megkezdése előtt:

Mi a cél? Szakterületileg egységes szempontrendszer és egységes szemlélet szükséges, a szisztematikus megtervezettség alapfeltétel. Kiknek íródik? Ki olvassa? Ki a projektgazda? Az időbeliség szempontja: mikorra kell elkészíteni? Hány kötet lesz? Nagymonográfia, vagy kismonográfia? Milyen szakmai előzményei vannak? Van-e valami hozzáadandó érték benne? Ezek a kérdések mind megválaszolandók – még a tervezés időszakában. A projekt irányításáról annyit emeljünk ki, hogy az irányító, szerkesztő személy szerepe kiemelkedő. Kellenek helytörténet-írasi tapasztalatok, konvertálható szakmai tőke, intézményi háttér és intézmények közti munka. Jogi háttér nélkül lehetetlen

városmonográfiát írni (pl. szerződések). Nagyon fontos a szervezettség is, továbbá elengedhetetlen az elektronikus elérhetőség és egy honlap. Minden szerző hozzáférést kaphatna, s ott dolgozhatna úgy, hogy mindenki hozzátehet a munkákhoz, a szerkesztő pedig felülvizsgálja a szövegeket. Mások bevonása is lehetséges. A szakmai párbeszéd elengedhetetlen e wikipédia-szerkesztési módszer alkalmazása során, és az egységes nyugat-európai hivatkozási és bibliográfiai rendszer használatakor. Az elérhető forrásanyag – levéltári és sajtóanyag egyaránt – legyen kereshetően digitalizálva. A hosszú távú munkához hosszú távú stabil finanszírozás és tervezhetőség kell. Cégek szponzorálását meg kell kísérelni. Egymás kompetenciáit kiegészítő emberek kellenek a projekthez. Helyiek és szakemberek az előadó tapasztalatai szerint kb. fele - fele arányban.

A tudományos alapossághoz jó előzmények kellenek. A monográfia terveit és elkészítését ezekhez a potenciális lehetőségekhez is kell szabni.

Deák Ernő, történész, a Bécsi Napló főszerkesztője a „**Városhálózat-kutatások Ausztriában**” témával foglalkozott. Elsősorban német hatásra és mintára folytatott kutatások ezek. A várossá válás lehetőségét feltáró munkák

a városi cím adományozásához, ami tartományi hatáskörben dől el. Levéltári szinten kell a témával foglalkozni. Intézményi háttér szükséges. A linzi és bécsi műhelyek, munkatár-
saik fontossága, szerepe meghatározó volt és maradt

szomszédunknál. Tudományos konferenciák sorozata 1971-től kezdődően. 2004-ig 64 város atlasza készült el, mely az interneten is hozzáférhető. Ezután *dr. Horváth József* történész következett a Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér történész-

könyvtárosaként. „**Győr 1945 előtti történetének kutatása**” című előadásában számba vette a 18. századi publikációktól kezdődően a várossal foglalkozó legalapvetőbb, és a monográfiához elengedhetetlenül fontos nyomtatott forrásanyagokat, ideértve az időszakos sajtót és repertóriumait is. Néhány példával illusztrálta is e többeszes halmazt, amelynek jelentőségét nem kellett eléggé hangsúlyoznia az érdeklődők számára. Szerzői tanulmánykötetek, közgyűjteményi kiadványok, a Streibig nyomda termékei, egy-egy jelesebb személyiség munkásságát ismertető tisztelgő kötetek kerültek a hallgatóság elé. Az előadó néhány gondolattal jelezte forrásértéküket is. Összefoglalásában – Kaposi Zoltánhoz kapcsolódóan – a teljeskörű bibliográfiai számbavétel és a digitalizáció fontosságát emelte ki. Ismerjük meg, hogy hol vannak fehér foltok, és hogy lehet ezeket pótolni. Új megközelítések és tapasztalatok kellenek, hogy valóban 21. századi és győri legyen a majdani monográfia – zárta gondolatait.

A műhelynap vendégei.

A fotókat Pozsgai Kriszta készítette

Prof. Rechnitzer János „**A legújabbkori Győr fejlődésének bemutatási lehetőségei**” című előadásában a Győr monográfia lehetséges szerkezetéről és tartalmi igényéről beszélt. Ő is megválaszolando kérdésekkel indított: Miként maradt fenn a város innovációs készsége 1990 után? Milyen fejlődési pályát írt le, mik voltak az urbanizációs folyamat összetevői? Miért sikeres város? Milyen tényezők alakítják, és mik adják a lendületet az urbanizációs folyamatoknak? Klasszikus monográfia szerinte nem kell, de nagy korszakokhoz kell illeszteni a beosztást. Országos térszerkezetben pozícionálni kell az

adott várost. A vidék, az agglomeráció, a gazdasági tőke szerepe szintén bemutatandó. Részletezendő, hogyan rendeződött át a gazdaság szerkezete 1990 után? A társadalmi tőke szerepe, az életmód, az életminőség változása leírandó. Fontos még a gazdasági és politikai szféra szerepének bemutatása a város életében. Alapvetően széleskörű összefogásra van szükség, a városi, önkormányzati dokumentumokhoz való hozzáférés megkerülhetetlen. Költségek: 4-5 évi évi 40-50 millió Ft-ra van szükség. Meg kell találni a megfelelő szervezeti modellt. A szerzői jogdíjakat garantálni kell, és fontos a marketing tevékenység is. Folyamatos munka és szigorú szervezethez kell a munka sikeréhez.

A kerekasztal-beszélgetést dr. Horváth Sándor Domonkos, győri könyvtárigazgató vezette

„A tanácskozás végén kerekasztal beszélgetésen vettek részt a meghívottak, ahol részletezheték és tovább árnyalhatták, (összebb) csiszolhatták elképzeléseiket, módszertani szempontjaikat.

Összegzésként elmondható, hogy lesz itt munka rengeteg, ha egy jövőbe mutató, modern, újszerű, vonzó külsejű, településünket teljes egészében bemutató kiadvány a cél. A kezdetek ígéretesek. Kívánjuk, hogy kitarson a lendület az évek során, és sikerüljön összehozni egy jó csapatot, megalkotni egy hatékony tervet, megvalósítani az összefogást. És reméljük, hogy folyamatosan értesülhet a lakosság a már elért eredményekről, s a jövőbeli tervekről.”¹

¹ Idézet Tolnai Gáborné cikkéből:

<http://www.gyoriszalon.hu/news/9006/61/Gy%C5%91rnek-is-lesz-v%C3%A1rosmonogr%C3%A1fi%C3%A1ja>

Az Élő Nap könyve. Gondolatok egy előadás kapcsán

NÁSZ JÁNOS

Új, immár a harmadik sorozatával jelentkezett az MTA Könyvtára és Információ központja a Magyar Szociológia Társaság Holisztikus Ökológiai Szakosztályának ökológiai sorozatával. Elsőként az előadások szervezője, *Antal Z. László* szociológus mondta el, mi célból alakult úgy, hogy a mostani sorozat a Napot helyezi fókuszába.

Az új előadássorozat címe: **A sokoldalú Nap**. A „Vigyázó szemeteket Párizsra vessétek”, és a „Kertész leszek” című, korábbi sorozatok előadásaival szintén rendszeresen foglalkoztunk e rovatban.

Antal Z. László képeinek forrása:

<http://www.tk.mta.hu/kutato/antal-z-laszlo>

Antal Z. László „**A Nap tiszteletének társadalomalakító hatása**” című tanulmányából idézzük: „A „globális felmelegedés” vagy másként fogalmazva klímaváltozás újból a Nap felé fordította az emberek figyelmét. Egyre inkább figyelniünk kell arra, hogy a Nap, nemcsak mint „kimeríthetetlen energiaforrás” játszik szerepet életünkben, hanem olyan zavarokat is okozhat a modern társadalmak életében, amelyekre eddig nem készültünk fel.” Tehát a csillagunk szerepe mindennapi életünkben sokkal szerteágazóbb, mint azt eddig hittük.

Az előadássorozat „A Nap szerepe a társadalom életében” című tanulmánykötetre épül (Argumentum Kiadó, 2016.) amelynek bemutatóját 2016. december 2-án az Országos Meteorológiai Szolgálat központjában tartották meg. Az ebben megjelent tanulmányok közül

hatot választottak ki arra, hogy behatóbban és nyilvánosságot biztosítva foglalkozzanak velük.

Az első alkalomra, 2017. február 28-án került sor, mégpedig *Grandpierre Attila* csillagász és nem mellesleg költő, zenész, előadóművész közreműködésével. Az eseményen a **Héliosz-**

elmélet: a Nap és az élet kapcsolata című tanulmányának megbeszélésére került sor. Előadása e könyvére épül, amely a Titokfejtő Kiadónál jelent meg 2015-ben. A kötet mind a tudományos életben, mind a laikus érdeklődők körében

hatalmas vihart kavart.

Nem csak a találkozó célja, hanem a formája is eltérő volt a megszokottól. Először a tanulmány ismeretében három felkért hozzászóló mondta el kritikusan a maga ismerete és szempontja szerint a véleményét, majd erre reagált a tanulmányíró. Itt és most nincs lehetőségünk és annyi rálátásunk a témára, hogy részletesen foglalkozzunk a tanulmánnyal, inkább maradunk a figyelemfelkeltés és ismertetés mellett.

Grandpierre Attila

A kép forrása:

<http://www.grandpierre.hu/site/wp-content/uploads/2011/08/GAZ008r.jpg>

Napról alkotott képünk egy újabb, és a tudományt is használó megközelítéséről van szó. Ebben az az új (vagy nagyon is régi) elgondolás, amely azt állítja, hogy a Napnak van egy élő minősége. Az Élő Nap elmélete túllép a mai tudományos és oly sokszor materiális megközelítéseken, amelyek szerint csillagunk egy fizikai törvényszerűségeen alapuló szerkezet, egy mechanikusan működő gázgömb. Grandpierre Attila szándéka szerint *James*

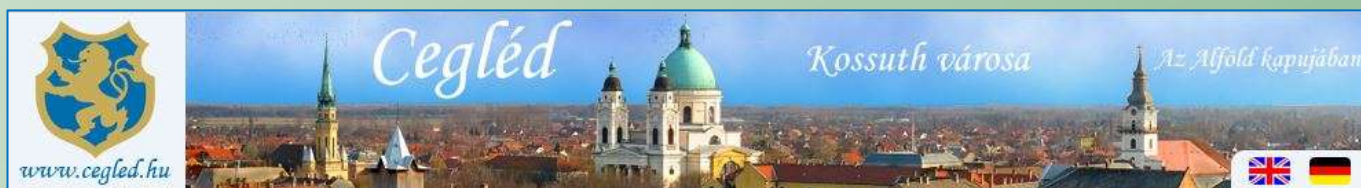
Lovelock Gaia teóriájához, annak párjaként alkotta meg Héliosz elméletét. Az Élő Föld elméletéről tudni kell, hogy a kezdeti elutasítást követően mára már elfogadottá vált. Igaz, erre több évtizedet kellett várnia a kutatónak. A Gaia elmélet 1979-től kezdődően, a fizika törvényein alapuló vizsgálat alá vette a bolygónkat, és a megállapításokat ma már elfogadja a tudományos világ. Reméljük, hogy a Héliosz elmélet elfogadására nem kell várnunk négy évtizedet. A szerző összegzése szerint a Napról alkotott fogalmakat újra kell gondolnunk, hiszen az egész világegyetemet áthatja az élet. A több ezer évvel ezelőtti civilizációk ezt tudták, mi nem. Napunknak meghatározható ciklusai és életjelenségei vannak. Véleménye szerint a naptevékenység mágneses terét megteremtő „dinamó” létrehozására „mérnökre”, létrehozóra és működtetőre van szükség. A napelmélet lényege, hogy csillagunk élő, még ha ez a mostani tudományos állapot szerint nem bizonyítható – igaz, ennek ellenkezője sem.

Az elmélet hozzászólójaként hárman vállalkoztak arra, hogy saját területük ismeretei szerint véleményt nyilvánítsanak a témáról. Először *Tóth Zoltán* meteorológus szólalt fel. Szerinte tiszteletre méltó a Héliosz tanulmány megjelenése, bár mint tudós, némi önkritikával élve hozzátette, hogy a fizikus társadalom csak a fizika törvényei által megalkotott univerzumot

értelmezheti a saját ismeretei szerint, de vannak olyan jelenségek, – így például a Nappal kapcsolatosan is – amiket nem tudnak megmagyarázni. A Nap működése kevésbé ismert számukra. Ennek ellenére nem indokolt az, hogy kilépjünk a fizikából, és máshol keressünk magyarázatot. Azért az is igaz, hogy nem tiltott máshol keresni. *Grandpierre Attila* a Nap szerepét teljesen biológia elméleti alapokra helyezi.

Másodjára *Béres Tamás* teológus osztotta meg véleményét. Szerinte nem történt meg a teljeskörű tudományos vizsgálat a Nappal. A Héliosz elmélet ellenkezőjét sem igazolta még senki. Jó lenne eljutni oda, hogy egyet értenének a tudományok művelői abban, hogy meghatároznánk, mi az élet. Viszont az új gondolatokra is nyitottak kellene lenniük, mert az élet több annál, mint amit a tudomány eddig felfedezett belőle.

Antal Z. László végezetül elmondta, hogy éppen ezért lenne szükség a holisztikus, minden oldalú megközelítésre, ahol nemcsak a tudományosság, hanem a művészetek, a vallás és a nyilvánosság is helyet kap, mert együtt ösztönzőleg hathatnak egymásra. A rendezvénysorozat nem titkolt célja az, hogy a megbeszéltek alapján és a véleményekből egy interaktív, újabb tanulmánykötet születhessen.

Könyvtárak a kamasz olvasókért

MIKOLASEK ZSÓFIA

Mit kezdünk a kamaszokkal? Érdemes-e egyáltalán energiát fektetni az ő olvasóvá nevelésükbe? Milyen utak állnak előttünk? Ezeket a kérdéseket feszegette a Cegléden, fényűző körülmények között megrendezett konferencia, melynek támogatója az Informatikai és Könyvtári Szövetség, az NKA, szervezője pedig a Gödöllői Városi Könyvtár volt. Városi könyvtárak munkatársai vehettek részt ezen a

konferencián, ezért jómagam csak a szerencsének köszönhetem, hogy ott lehettem. Megyénket még hárman képviselték: *Muhi Orsolya* és *Giczi Annamária* Komáromból és *Goldschmidt Éva* Tatóról.

A fiatalok könyvtárhasználatának csökkenése egységes tapasztalat – ez volt a kiindulópont. A kérdés az, hogy hogyan tudjuk megszólítani a kamaszokat, a fiatal felnőtteket? Hogyan tudjuk bevonni őket a könyvtárak szellemi, fizikai terébe? A program alapvetően workshop jellegű

volt. A témát bemutató előadásokkal indult, majd a jó gyakorlatok bemutatásával folytatódott, végül műhelymunkával végződött.

Székelly Levente **Ezek a mai fiatalok** címmel mutatta be a Magyar Ifjúság Kutatás [eredményeit](#). Ezekre mi is bátran építhetünk munkánk során. *Lévai Tamás* építész **Könyvtári dizájn, megújuló könyvtári terek** címmel indította el fantáziánkat, megmutatva, hogy a megszokottól eltérően is be lehet rendezni egy könyvtárat ahhoz, hogy a fiatalok tetszését is megnyerjük.

Délután az ifjúság számára kialakított könyvtári gyűjteményekről és közösségi terekről hallhattunk beszámolókat: **Ifjúsági könyvtár a Ceglédi Városi Könyvtárban** – bemutatta: *Jeneiné Ecseri Mariann* ifjúsági könyvtáros. **Ifjúsági részleg a szolnoki Versey Ferenc Megyei Könyvtárban** – bemutatta *Cserfalvi Katalin* könyvtáros. **Gyermek-és Tinivilág Kecskeméten** – előadó: *Koleszár Márta* könyvtáros volt. Sok-sok érdekességet hallottunk, így a szünet utáni beszélgetést alig-alig tudtuk befejezni.

A fotókat Antal Betti készítette

A következő nap programja igencsak érdekesen kezdődött: „**Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek**” *Szaniszló Judit* blogger mutatta be kamasz írók blogjait. *Péczely Dóra*, a „Tilos az Á” könyvek főszerkesztője azokról a csatornákról mesélt, amelyeken keresztül próbálják elérni könyveikkel a fiatal olvasókat.

Délután *Juhász Erika* biblioterapeuta a generációk közötti kommunikációs zavarokról beszélt **Egy nyelven beszélünk** című előadásában. Következő programként biblioterápiás foglalkozáson vehettünk részt – érdekes volt. Este, immár teli hassal egy interaktív nyomozós játékban vehettünk részt – nem volt könnyű dolgunk!

Az utolsó nap délelőttjén két fantasztikus programról hallhattunk: a **Nagy Könyves Beavatás** elnevezésű projektet *Csepányi Zoltán* egri, a **Könyvsúgó** projektet *Bautista Soldevila Katalin* gödöllői könyvtáros mutatta be. Mindkettő nagyon érdekes és követendő minta mindannyiunk számára. Az utolsó programot a kiscsoportokban végeztük. Kamaszoknak szóló olvasásfejlesztési projekteket dolgoztunk ki. Nagyon tartalmas és kimerítő három nap volt. Köszönet a szervezőknek érte!

Munkában az alkalmi nyomozók

A résztvevők hét csapatban dolgoztak. Első helyezett a **Hét kicsi nyomozó** csapata lett, másodikak a **Tündérboszorkányok**, harmadikak az **Agatha Christie-k**.

A Komárom-Esztergom Megyei Levéltár kiadványairól

FEHÉRNÉ HAJDÚ MÓNIKA

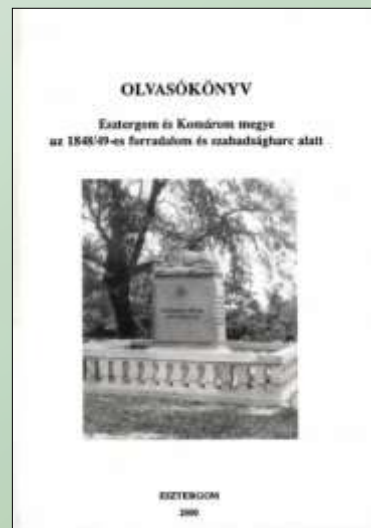
A Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom megyei tagintézményének számos feladatainak egyike az általa őrzött iratok, dokumentumok publikálása, közlése. A régi dokumentumok, jegyzőkönyvek latinul, illetve gót betűs német nyelven íródtak. Ezeket manapság már kevesen tudják elolvasni, megérteni – lefordítani még kevesebben. A levéltárban dolgozók feladata ezeket a dokumentumokat olvasmányosabbá tenni a nyilvánosság számára ún. *regeszta* formájában.

A kötetet szerkesztette és válogatta **Ortutay András**. Megjelent 1990-ben, a Komárom Megyei Tanács Művelődési Osztályának kiadásában.

Esztergom szabad királyi város jegyzőkönyvei hozzáférhetők magyar nyelvű, rövidített, tömörített formában az 1712-1755. közötti időszakból. Aki forrásokban bővelkedő, olvasmányosabb kiadványt szeretne a kezébe venni, annak szíves figyelmébe ajánljuk két olvasókönyvünket, illetve az 1848/49-es olvasókönyvünket. A történelmet kedvelők részére kitűnő ajándékok lehetnek évkönyveink, amelyek mindegyike egy-egy témát jár körbe.

Foglalkoznak a zsidósággal, a Rákóczi-szabadságharccal, a török korrallal, a vármegye- és egyháztörténettel, továbbá a nők szerepével.

Az olvasókönyvet **Bencze Cs. Attila** és **Csombor Erzsébet** szerkesztette. Megjelent 2000-ben Esztergomban, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltárának gondozásában.

Jelenleg kapható kiadványaink listája elérhető itt: http://mnl.gov.hu/mnl/keml/hirek/akcios_kiadvanyaink.

Érdeklődni a 06-33/500-405-ös telefonszámon, vagy az alábbi e-mail címen lehet: keml@mnl.gov.hu

Ingyen letölthető kiadványunk:

Wencz Balázs: A Magyar Kommunista Párt Komárom-Esztergom vármegyei politikája 1945-1948 között.